

La ciència de la consciència (i II)

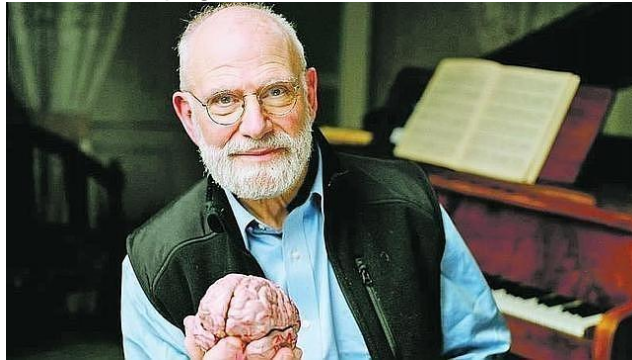
Jordi Castellet i Sala
teòleg i escriptor 649284074

Sens dubte, el gran misteri de l'univers apunta en l'origen de la consciència humana, en aquest coneixement que l'home té de si mateix, que l'ajuda a aprendre's i a posar en pràctica els propis pensaments, idees i conviccions.

Molts recordarem la pel·lícula «*Despertares - Awakenings*» (P.Marshall, 1990), basada en una obra i en una experiència vital del neuròleg Oliver Sacks, qui va traspasar el febrer de 2005. No obstant, abans de marxar, va deixar un llibre a punt per a ser publicat, que ha vist la llum en castellà el 2019, titulat «*El río de la conciencia*». Sempre m'he demanat per què en català posem una essa davant de la segona ce, si sonaria igual; no ho sé. En tot cas, queda clar que Sacks es preguntava quin era l'origen de la consciència, aquesta realitat de conèixer-se a si mateix, de reflexionar la persona en el seu interior, de postular pensaments, sentiments i decisions i, després, maldar per posar-los en pràctica. Com es crea la consciència en el cervell? De quina manera la persona arriba a tenir aquesta percepció del seu propi ésser? A la pàgina 169, diu el dr. Sacks:

«Tot comença per la percepció d'un moviment concret, que podria estar representada per una descàrrega neuronal a una determinada velocitat en els centres del moviment de l'escorça visual.

Però aquest tan sols seria l'inici d'un procés elaborat. Per atènyer la consciència, aquesta descàrrega neuronal, o fins i tot una representació superior d'aquesta mateixa, ha de poder creuar cert llindar d'intensitat i mantenir-se per sobre d'ell. La consciència consisteix, sembla, en un fenomen de llindar; és a dir, que se situa entre el ser i el no ser, que depèn de la seva continuïtat i del seu estat d'activitat. Per aconseguir aquesta activitat, doncs, convé que un conjunt de neurones es connecti amb d'altres parts del cervell, generalment els lòbuls frontals, per tal d'aliar-se amb milions d'altres neurones a fi de formar com una coalició de treball a fi de crear consciència.

La qüestió rau en el fet que aquestes coalicions que es van formant puguin fer-se i desfer-se en fraccions de segon i, alhora, involucrar connexions recíproques entre l'escorça visual i moltes altres zones del cervell. Unes coalicions neuronals, aquestes, entre distintes parts del cervell, que parlen entre si en una contínua interacció d'anada i tornada. D'aquesta manera, una sola percepció visual conscient pot arribar a implicar

l'activitat de milers de milions de cèl·lules nervioses en paral·lel, que s'influeixen i que interactuen mútuament de forma immediata i llampeguejant, com si diguéssim, anant d'un costat a un altre i responent a una teoria del caos i de la indeterminació. És a dir, que la hipòtesi pretén descriure com es produeix el fenomen de la consciència instantània, però no pot establir amb precisió en quin moment i en quin estat físic es troba aquesta espurna de l'acte en si o en quin lloc es pot determinar, precisament perquè quan es volgués asseverar en una neurona concreta, en aquell precís instant, l'impuls elèctric ja es trobaria viatjant a una altra terminal nerviosa.»

Finalment, explica Sacks, que l'activitat d'una coalició o més aviat, una coalició de coalicions per arribar a desenvolupar la consciència, no tan sols ha de poder creuar un llindar d'intensitat, sinó mantenir-se allà durant un cert temps, més o menys uns cent microsegons. Aquesta seria la durada d'un moment perceptiu.

En fi, Sacks descriu, amb l'ajuda d'altres científics i investigadors, la hipòtesi sobre el funcionament del pensament i de la consciència de si mateix. En cap cas, però no entra en la recerca sobre el sentit de tot plegat, de com l'ésser humà ha arribat a desenvolupar aquest mecanisme tan extraordinari, que li atorga no tan sols un coneixement més profund i elaborat que qualsevol altre animal, sinó que, sobretot, li provoca la pregunta del sentit de tot plegat, la qüestió sobre el plantejament ètic de la pròpia vida i el valor de les seves accions, pensaments, sentiments i decisions. En aquest gran paquet que incorpora l'experiència de la consciència se juga la profunditat de la veritat de l'ésser humà, avui i sempre, precisament perquè és el que l'identifica en el que és de més autèntic: ser conscient de si mateix.

No obstant, el mecanisme descrit pel dr. Sacks, recolzat és clar en multitud d'altres científics i neuròlegs com els que ell mateix cita, Crick i Kock, formula una hipòtesi de com pot acostar-se al que pot ser el mecanisme físic de la consciència. Intenta explicar el què, per tant. En canvi, no entra en el per què, ni en el per a què; és a dir, la pregunta pel sentit, que encara més dona rostre a l'home en el seu ser aquí, en aquest món. Tan sols un plantejament que vagi més enllà de la física, de les proves materials i de la immediatesa de la vida pot atorgar una resposta a les preguntes més fonamentals i transcendents: qui sóc jo, què hi faig aquí i, en definitiva, què espera Déu de mi?

La resposta donada a aquestes preguntes acabaran acolorint la vida de cadascú.